

УДК 378.046.4(4) : 378.046.4(477)

<https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.02>**Оксана Глушко,***кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу порівняльної педагогіки, Інститут педагогіки НАПН України,**Київ, Україна,*ORCID ID [0000-0003-0101-9910](https://orcid.org/0000-0003-0101-9910)

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ДОСВІД ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

У статті здійснено порівняльний аналіз національних систем безперервного професійного розвитку педагогів (ППР) у провідних країнах Європейського Союзу та Україні. Обґрунтовано, що в умовах стрімких глобальних змін ППР є не лише внутрішньою потребою, а й ключовим стратегічним чинником євроінтеграції, оскільки успіх освітніх реформ критично залежить від здатності педагогів впроваджувати інноваційні, цифрові та інклюзивні підходи, гармонізовані з вимогами Європейського освітнього простору (ЄОП).

Аналіз національних систем безперервної освіти вчителів у країнах ЄС виявив їхню спрямованість на якість, інновації та інклюзивність. Відзначено, що, попри національні відмінності, програми професійного розвитку для вчителів мають спільні ключові характеристики, які сприяють підвищенню загальної якості освіти та кар'єрним успіхам. До таких характеристик належать: варіативність і гнучкість, пріоритетність державного фінансування, актуальність навчальних тем, фокус на практичні навички, а також міжнародна співпраця і мобільність. Ці принципи є орієнтиром для трансформації української системи.

Висвітлено нормативно-законодавчу базу України, що регулює перехід до гнучкої, децентралізованої моделі ППР. Виокремлено ключові спільності та відмінності української системи в порівнянні з ЄС, зокрема успішний перехід до моделі «кошти йдуть за вчителем» та використання сертифікації як механізму незалежного оцінювання компетентностей.

Акцентовано, що фінансова мотивація та чіткі кар'єрні перспективи є вирішальними для залучення та утримання педагогічних кадрів. Надано рекомендації щодо подальшого вдосконалення української системи, включаючи запровадження надбавок за мікрокваліфікації, реалізацію ваучерних програм та посилення міжнародної мобільності через ініціативи Erasmus+ та eTwinning.

Зроблено висновок, що успішна реалізація освітніх реформ і євроінтеграційних процесів критично залежить від здатності педагогів впроваджувати інноваційні та інклюзивні підходи. Стаття пропонує

рекомендації для удосконалення української системи професійного розвитку, зокрема через фінансові стимули та активізацію міжнародної співпраці.

Ключові слова: *безперервний професійний розвиток, вчитель, євроінтеграція, країни ЄС, підвищення кваліфікації вчителів, Європейський освітній простір, Україна.*

Постановка проблеми. Інтеграція України в Європейський освітній простір є стратегічним імперативом для підвищення якості національної освіти та поглиблення співпраці з європейськими інституціями. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014, 2017) заклала міжнародно-правові підвалини для розбудови та поглиблення політичних, економічних та соціокультурних зв'язків. Документ став основою для подальшого розвитку інтеграційних процесів, що дозволило прискорити процеси щодо відповідності європейським стандартам і цінностям в освітній сфері [15].

Наступним важливим кроком на шляху до євроінтеграції стало отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС у 2022 році. Цей статус інтенсифікував європейську інтеграцію національної освіти, прискоривши процес гармонізації освітніх систем та їхню адаптацію до європейських стандартів. Отримання статусу кандидата на членство в ЄС відкрило нові горизонти для національної освіти, створило нові можливості для учнів і вчителів, зокрема щодо обміну досвідом і міжнародних стажувань. Отже, одним із ключових принципів освітньої політики України сьогодні є інтеграція в міжнародний освітній простір, зокрема гармонізація освітньої системи з європейськими стандартами.

Відповідно до стратегічних напрямів, Міністерство освіти і науки України затвердило Дорожню карту європейської інтеграції в сферах освіти і науки до 2027 року. Одна з визначених стратегічних цілей – співпраця з державами-членами ЄС у сферах освіти і науки, орієнтуючись на кращі європейські практики і стандарти. Дорожня карта включає конкретні етапи та заходи, які сприятимуть підвищенню ефективності та безперервності професійного розвитку педагогів, адаптації їхніх кваліфікацій до вимог Європейського освітнього простору [9].

Хоча Україна вже досягла значного прогресу у напрямку інтеграції в Європейський освітній простір (ЄОП), успіх трансформаційних реформ вимагає подальших комплексних зусиль та переосмислень. Інтеграція передбачає не лише адаптацію нормативно-правової бази та оновлення навчальних програм, а й глибинну модернізацію освітньої системи. Ця модернізація безпосередньо залежить від підвищення кваліфікації вчителів, які відіграють ключову роль у реалізації нових педагогічних підходів та інноваційних методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті проаналізовано оригінальні джерела, що регулюють освітню політику в країнах Європейського Союзу та в Україні, з акцентом на нормативно-законодавчу базу, яка визначає стандарти професійного розвитку педагогів. Використані джерела включають:

– Офіційні нормативно-правові та стратегічні документи України щодо європейської інтеграції освіти України в міжнародний освітній і науковий простір (Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (2014); Закон України «Про освіту» (2017); Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020); Концепція Нової української школи (2016); Концепція розвитку педагогічної освіти (2018); Дорожня карта європейської інтеграції України у сферах освіти і науки до 2027 року, наказ МОН України від 11 грудня 2023 року № 1501 (2023); Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року; Освіта переможців (2024); Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (від 21.08.2019 № 800 зі змінами); Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про сертифікацію педагогічних працівників» (від 28.02.2023. № 170); Наказ МОН України Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (від 29.08.2024 №1225) [4; 7–10; 12–15].

Нормативно-правові та стратегічні документи Європейського Союзу, що визначають сучасні тенденції розвитку освіти та навчання: Рекомендація Ради від 22 травня 2018 року щодо ключових компетентностей для навчання протягом усього життя (Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning, 2018); План дій у сфері цифрової освіти (2021–2027) (Digital Education Action Plan (2021–2027), 2020); Резолюція Ради щодо стратегічної рамки європейського співробітництва у галузі освіти і навчання на шляху до Європейського освітнього простору та за його межами (2021–2030) (Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030), 2021) [20–22].

Робочі документи, звіти Європейської Комісії, Еврідіка присвячені оцінці ефективності фінансування та реалізації програм підвищення кваліфікації: «Заробітна плата та надбавки вчителів і директорів шкіл у Європі 2022/2023» (Teachers and school heads salaries and allowances in Europe 2022/2023, 2025); «Освіта та навчання дорослих в Європі: створення інклюзивних шляхів до набуття навичок та кваліфікацій» (Adult education and training in Europe:

Building inclusive pathways to skills and qualifications, 2021); «Вчителі в Європі: кар'єра, розвиток та добробут» (Teachers in Europe: Careers, Development and Well-being, 2021) [24; 18; 33].

Монографічні та аналітичні дослідження, наукові статті, які розглядають стратегічні завдання інтеграції української освітньої системи в Європейський освітній простір та дослідження досвіду країн ЄС у сфері професійного розвитку вчителів (Д. Вороніна-Пригодій [1], О. Глушко, О. Шпарик [2], Т. Даценко, Т. Головатенко, О. Виговська [3], О. Локшина [6], О. Топузов, О. Локшина, А. Джурило, О. Шпарик [5]).

Освітній ресурс Eurydice Європейської Комісії, де розміщені порівняльні дослідження реформування безперервного професійного розвитку вчителів.

Метою статті є проаналізувати та порівняти особливості професійного розвитку педагогів у шкільній освіті країн Європейського Союзу та України. Це дозволить визначити ключову роль професійного розвитку у євроінтеграційних процесах та сформулювати рекомендації для вдосконалення української системи освіти відповідно до європейських стандартів і найкращих практик.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль учителя протягом останніх десятиліть значно зросла. У забезпеченні якості, інклюзивності та інноваційності освіти педагог відіграє центральну роль як носій відповідних компетентностей та навичок. Таким чином, педагогічна освіта є засадничим елементом успішної реалізації освітніх реформ та ефективного функціонування національних систем.

В епоху євроінтеграції та прискорених цифрових і «зелених» переходів, необхідність у висококомпетентних, вмотивованих, відданих своїй професії вчителів стає ключовою. Уряди по всій Європі впроваджують плани, спрямовані на боротьбу з відтоком вчителів, і ці плани часто спрямовані на реорганізацію початкової професійної підготовки вчителів, покращення умов праці, підтримку вчителів початківців, реформування кар'єрних шляхів та модернізацію безперервного професійного розвитку. Євроінтеграція вимагає від учителя розвитку наскрізних компетентностей (критичне мислення, цифрова грамотність, міжкультурна комунікація), які часто не охоплюються традиційними національними програмами підвищення кваліфікації [33]. Успішність реалізації стратегічних документів ЄС, таких як Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя, План дій у сфері цифрової освіти (2021–2027) та Стратегічна рамка Європейського освітнього простору (2021–2030), безпосередньо залежить від готовності та здатності педагогів до безперервного, гнучкого та цілеспрямованого професійного зростання. У документах наголошується на

важливості безперервного професійного розвитку й підкреслюється, що вчителі повинні бути не лише експертами у своїй галузі, але й гнучкими лідерами, здатними відповідати на виклики сучасного освітнього середовища, що є важливим для досягнення цілей ЄОП [20–22].

У статті поняття «підвищення кваліфікації вчителів» розглядається як набуття, розширення, поглиблення професійних компетентностей, отримання додаткових кваліфікацій, оволодіння практичними навичками вчителями/освітніми працівниками [19].

Згідно з політикою формування Європейського освітнього простору (ЄОП), якісна підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівників закладів освіти є ключовим фактором успішної реалізації освітніх реформ у країнах ЄС. Бачення професії вчителя в рамках ЄОП полягає у створенні компетентних та високо мотивованих педагогів, які прагнуть постійного вдосконалення власних професійних компетентностей і навичок та активно використовують різноманітні можливості для професійного розвитку протягом усієї своєї кар'єри. Зокрема, у шкільній освіті безперервний професійний розвиток виступає вирішальним чинником забезпечення сучасного викладання. Він дозволяє вчителям поглиблювати компетентності, розширювати кар'єрні можливості, що безпосередньо підвищує загальну якість навчального процесу [22].

Програми професійного розвитку в країнах ЄС є варіативними та мають різноманітні форми. Вони включають як довгострокові курси (що можуть тривати кілька місяців або років), так і короткострокові мікрокредити, які забезпечують можливість швидко здобути нові знання та практичні навички. Ці програми охоплюють широкий спектр актуальної освітньої проблематики: від нових педагогічних методів, технологій та інклюзивної освіти до розвитку цифрових та м'яких навичок, а також психологічної підтримки. Варіативність пропозицій дозволяє кожному фахівцю знайти оптимальний шлях для зростання, обираючи курси, що найкраще відповідають його графіку, стилю навчання, особистим потребам та професійним інтересам. Такий підхід не лише підвищує кваліфікацію педагогів, але й сприяє створенню більш вмотивованого та креативного освітнього середовища.

У багатьох країнах Європейського Союзу діють державні програми фінансування, спрямовані на підтримку професійного розвитку вчителів. На рівні ЄС також реалізується підтримка подібних ініціатив, зокрема через програму Erasmus+, що надає педагогам можливість проходити міжнародне стажування. Крім того, на рівні ЄС функціонує ініціатива eTwinning, яка є онлайн-спільнотою для шкіл та сприяє віртуальній співпраці вчителів і учнів з

різних країн. Країни-члени ЄС активно співпрацюють у межах освітніх ініціатив, забезпечуючи обмін досвідом та найкращими практиками. Зокрема, участь у міжнародних програмах, як-от Erasmus+ та eTwinning, сприяє ефективному обміну професійним досвідом та практиками, посилюючи тим самим інтеграційні процеси в освітньому просторі ЄС [30].

Австрія. Професію вчителя в Австрії здобувають в університетах (*Universitäten*), педагогічних коледжах (*Pädagogische Hochschulen*) та спеціалізованих вищих навчальних закладах (*Hochschulen für Pädagogik*, вищі педагогічні школи). Крім того, окремі спеціалізовані програми можуть пропонуватися у коледжах для професійної освіти (*Fachhochschulen*) та університетах прикладних наук.

Програми безперервного професійного розвитку (БПР) реалізуються у педагогічних коледжах та університетах, а також в інститутах підвищення кваліфікації (*Instituten für Weiterbildung*). Ці установи пропонують різноманітні програми, курси та тренінги, спрямовані на професійний розвиток учителів. Заходи БПР переважно пропонуються 14 педагогічними університетами та координуються на загальнонаціональному рівні. Кожен з цих університетів має свої специфічні програми та курси, спрямовані на вдосконалення професійних навичок вчителів у різних галузях. Інформація про ці пропозиції публікується на вебсайті Міністерства освіти, а реєстрація відбувається через систему «РН-Online» [19].

Програми координуються на загальнонаціональному рівні та можуть бути регіональними, загальнофедеральними або загальнонаціональними. Залежно від цільової групи, програми можуть пропонуватися для окремих шкіл, регіонів, окремих федеральних земель або всіх федеральних земель. Вони організовуються або для вчителів однієї школи (внутрішнє підвищення кваліфікації), або для кількох закладів.

Федеральне міністерство освіти, науки та досліджень Австрії (*Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung*) щорічно встановлює стратегічні пріоритети для безперервного професійного розвитку, що безпосередньо актуалізуються з освітньої політики (наприклад, підтримка цифровізації, розвитку мов та читання). За змістовною складовою програми розподіляються на предметно-специфічні та міждисциплінарні. Тематика програм є різноманітною: основна увага зосереджена на загальній педагогіці, предметно-специфічній академічній теорії, дидактиці та особистісному розвитку.

Всі вчителі зобов'язані проходити підвищення кваліфікації – до 15 годин на навчальний рік, поза межами навчального часу (згідно зі змінами до

службового кодексу 2014/2015). В Австрії, у 2021 році було запроваджено Федеральну рамкову систему якості (*Bundesqualitätsrahmen für die Lehrerbildung, FQF*) для безперервного професійного розвитку вчителів, щоб забезпечити високоякісну пропозицію постійної підтримки та консультацій, орієнтованих на потреби вчителів та керівників шкіл [19].

На сайті Віденського педагогічного університету (*Pädagogische Hochschule Wien*) наприклад, розміщена програма підвищення кваліфікації на зимовий семестр 2025/2026 рр. для вчителів старших класів середньої школи. Серед запропонованих тем, можна визначити такі як:

- Освітнє лідерство та адміністрування.
- Освіта для сталого розвитку.
- Європейський та міжнародний вимір (міжкультурність).
- Компетентнісно-орієнтована оцінка та аналіз успішності.
- Медіа та цифрова базова освіта, інклюзія.
- Діти з особливими соціальними та емоційними потребами.
- Профілактика вигорання та управління конфліктами [32].

Віденський педагогічний університет є частиною глобальної мережі закладів педагогічної освіти, що бере участь у програмах мобільності, міжнародних дослідницьких проєктах. Отже, програми підготовки та безперервного професійного розвитку вчителів в Австрії спрямовані на міждисциплінарну інтеграцію, розвиток компетентностей та поєднання теоретичних знань із практичними навичками. Загалом, система безперервного професійного розвитку в Австрії характеризується обов'язковістю для всіх учителів і централізованою координацією з боку Федерального міністерства освіти. Ця система забезпечує високий стандарт якості через спеціалізовані рамкові програми з актуалізацією на стратегічні освітні пріоритети.

Данія. Система безперервного професійного розвитку (БПР) вчителів у Данії функціонує в умовах високої автономії шкіл та широкої відповідальності муніципалітетів за початкову і середню освіту. Безперервний професійний розвиток для вчителів державних шкіл забезпечується переважно університетськими коледжами, Данською школою освіти та професійними організаціями. Тематика навчання цих програм є різноманітною й актуальною, охоплюючи інноваційні методи викладання, посилення STEM та цифрових навичок вчителів, роботу з дітьми з особливими потребами, забезпечення доступності освіти тощо [23].

Стратегічний імпульс розвитку БПР був заданий реформою середньої освіти 2016 року. У рамках цієї реформи, протягом 2017–2020 років Міністерство освіти інвестувало 400 млн данських крон, у розробку та

проведення курсів «професійний розвиток на практиці» та «розвиток школи на практиці», призначених для педагогів та керівників шкіл [31, с. 16]. Відповідно до урядової «Стратегії цифрового зростання Данії» (Strategy for Denmark's digital growth, 2018) та «Технологічного пакту» (The Technology Pact, 2018) пріоритетом у навчанні визначено набуття навичок у галузі технологій, ІТ, природничих наук та математики, підвищення STEM-компетентностей у вчителів та викладачів на всіх рівнях освіти [31].

Попри відсутність загальнонаціональних нормативних актів, що регулюють безперервний професійний розвиток, більшість вчителів державних установ мають індивідуальні плани фахового зростання. Фінансування програм безперервного професійного розвитку вчителів у Данії здійснюється переважно за рахунок місцевих бюджетів, а саме муніципалітетів. Вчителі, які працюють без відриву від роботи, додаткової фінансової підтримки (окрім зарплати) за участь у БПР не отримують. Хоча участь у програмах не має прямого впливу на заробітну плату, вона може бути перевагою для подальшого кар'єрного зростання.

У Данії оцінка вчителів є добровільною і здебільшого визначається на місцевому рівні, інколи навіть самими школами (внутрішні шкільні оцінки). Традиційно поширені самооцінка педагогів та зворотний зв'язок від директорів, проте ці практики є непостійними та не завжди пов'язані із заходами безперервного професійного розвитку [31].

Програми з безперервного професійного розвитку мають різні форми:

- *короткострокові програми* тривалістю 1–7 тижнів (предметні курси). Призначення таких програм – це оновлення кваліфікації вчителя/освітнього працівника. Наприклад, курси електронного навчання для вчителів початкової школи;

- *довгострокові програми* тривалістю від двох до трьох років. Педагоги/вчителі можуть отримати навчальну відпустку для БПР [23].

Отже, система безперервного професійного розвитку вчителів у Данії є динамічною та децентралізованою. Фінансування здебільшого здійснюється місцевими бюджетами з урахуванням потреб громади, що забезпечує актуальність тематики та різноманіття форм, необхідних для постійного підвищення компетентності вчителів та підтримання високої якості освіти.

Німеччина. Безперервна освіта та підвищення кваліфікації вчителів у Німеччині є інтегрованою частиною освітньої системи, спрямованою на підтримку професійного розвитку педагогів протягом усієї їхньої кар'єри. Цей процес регулюється на рівні федеральних земель і має чітко визначену структуру та мету. Відповідно до федеральної структури, підвищення

кваліфікації вчителів у державних школах є відповідальністю федеральних земель, подібно до початкової підготовки. У кожній землі за цей напрямок відповідає Міністерство освіти та культури, яке виконує функції найвищого органу нагляду. Регуляторні функції щодо вступу, визначення кількості годин, сертифікації та підсумкових іспитів належать до компетенції Міністерства освіти і культури кожної землі.

Обов'язок вчителів регулярно проходити підвищення кваліфікації чітко закріплений у всіх землях на законодавчому рівні. Воно розглядається як третій етап педагогічної освіти, що забезпечує узгодженість підготовки та поєднує науково-орієнтований та практично-орієнтований підхід.

Головна мета підвищення кваліфікації полягає у підтримці, оновленні та подальшому розвитку професійних компетентностей і можливостей для вчителів у рамках концепції навчання протягом усього життя. Це має надати педагогам змогу ефективно викладати, сприяти досягненню освітніх цілей учнів та активно брати участь у процесах розвитку школи. Тематика підвищення кваліфікації вчителів надзвичайно широка, зокрема: загальна педагогіка, предметна дидактика, а також актуальні питання, такі як міжкультурне навчання, інноваційні технології, впровадження нових навчальних програм.

Хоча підвищення кваліфікації є обов'язковим, воно диференціюється для різних цільових груп. Багато курсів орієнтовані на спеціалізований персонал: директорів шкіл, вчителів-консультантів, посадових осіб шкільного нагляду.

Державне підвищення кваліфікації вчителів організовується у федеральних землях на центральному, регіональному та місцевому рівнях.

Курси проводяться:

- закладами вищої освіти (університети, педагогічні вищі школи).
- Установами підвищення кваліфікації (центральні заклади, які можуть мати різні назви, наприклад, державна академія або академічний інститут).
- Недержавними організаціями, церквами (юридичні чи фізичні особи, які мають право надавати освітні послуги у сфері підвищення кваліфікації) [29].

У Німеччині, підвищення кваліфікації має різноманітні формати: південні, одноденні або багатоденні семінари, а також сукупні серії. З метою підвищення якості та доступності все частіше використовуються онлайн-формати та змішані формати навчання. Як правило, на час відвідування курсів вчителі звільняються від своїх викладацьких обов'язків зі збереженням повної оплати праці. Успішне проходження підвищення кваліфікації відкриває для

освітян нові кар'єрні перспективи, включаючи можливість викладати інші предмети чи здобути нову посаду [29].

Фінляндія. В урядовій програмі Фінляндії на 2023–2027 роки під назвою «Сильна та турботлива Фінляндія, у розділі 5 «Країна знань та компетентності» зазначається, що сила фінської освітньої системи полягає у «високоосвічених вчителів та їх широкій педагогічній свободі у проведенні викладання». Серед пріоритетних цілей в освітній сфері визначено створення справедливого та безпечного суспільства, де кожен громадянин має всі можливості для успіху та благополуччя. Підкреслюється, що стале процвітання ґрунтується на знаннях, освіті та принципах рівності [17].

У Фінляндії вчителі мають високий ступінь автономії. Особливістю фінської системи освіти є те, що відповідальність за організацію послуг, пов'язаних як з формальною, так і з неформальною освітою делегується місцевим муніципалітетам, навчальним закладам та вчителям. Педагогічна освіта вчителів дає право вчителям працювати на будь-якому рівні або типі освіти, якщо вони пройшли інші необхідні навчання. Програми професійного розвитку є гнучкими, з можливістю самостійно обирати курси та формати навчання. Основний акцент робиться на практичних навичках, інноваційних методах викладання та використанні новітніх технологій. Серед актуальної тематики, яка обирається вчителями є розвиток емоційного інтелекту, критичного мислення учнів, інклюзивна освіта, підтримка ментального здоров'я. Велика частина програм фінансується державою, що забезпечує доступність для всіх вчителів [25].

Франція. У Франції, освіта відіграє ключову роль у досягненні Цілей сталого розвитку. Стратегія Франції щодо базової освіти на 2024–2028 роки спрямована на забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти для всіх незалежно від контексту [28].

У документі «Міжнародна стратегія Франції щодо базової освіти на 2024–2028 роки» було визначено наступні пріоритети на найближчі роки:

Базова та безперервна підготовка вчителів і керівників освітніх установ: передбачає вдосконалення підготовки педагогів, щоб вони отримали необхідні знання та навички для ефективного викладання.

Навчальні ресурси та навчальні програми: розробка сучасних навчальних програм, а також доступ до якісних навчальних матеріалів для всіх учнів.

Умови навчання: забезпечення комфортного та безпечного навчального середовища, що сприяє благополуччю як педагогічного персоналу, так і дітей.

Підтримка двомовної та багатомовної освітньої політики: сприяння розвитку мовних навичок учнів, що є важливим аспектом для їх інтеграції в сучасному глобальному суспільстві.

Системи моніторингу та оцінювання освіти: впровадження ефективних систем оцінювання для моніторингу якості освіти та виявлення областей для покращення [28, с. 6].

Обов'язкова безперервна освіта для вчителів у Франції була введена до Кодексу про освіту (стаття L912-1-2) законом від 26 липня 2019 року. Мета – професійний та особистісний розвиток вчителів, адаптація до змін в освіті. Для вчителів початкової школи навчання повинно тривати 18 годин на рік, а для вчителів середньої школи кількість не визначена. Безперервне навчання вчителів здійснюється зазвичай поза межами обов'язків викладацької діяльності, з можливою фінансовою компенсацією [27]. Отже, введення обов'язкової безперервної освіти для вчителів є ключовим інституційним кроком щодо забезпечення постійного, професійного та особистісного розвитку освітніх працівників.

Стратегія розвитку безперервної освіти у Франції на період 2022–2025 років ґрунтується на генеральному плані, що включає шість пріоритетних напрямків навчання:

1. Втілення, просування та передача цінностей Республіки та загальних принципів освіти.
2. Підтримка та навчання педагогічних колективів для покращення професійної практики та сприяння академічному успіху.
3. Керівництво впровадженням політики щодо молоді, освіти та спорту на місцевому рівні.
4. Підтримка професійного розвитку всіх співробітників через трансформацію кадрової та освітньої політики.
5. Допомога керівникам у виконанні їхніх освітніх та управлінських обов'язків.
6. Консолідація знань, навичок та використання цифрових технологій [27].

Визначені пріоритети втілюються у щорічному Національному плані навчання та академічних програмах на місцях. Стратегія 2024–2028 років позиціонує безперервний професійний розвиток у Франції не просто як функцію підвищення кваліфікації, а як фундаментальну рушійну силу реформи та стратегічний важіль модернізації. Цей підхід відповідає глобальним трендам, де безперервний розвиток є необхідною умовою для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності освітніх систем.

Аналіз національних систем безперервної підготовки педагогів у країнах Європейського Союзу свідчить про їхню системну орієнтацію на якість, інновації та інклюзивність, а також на гнучкість і практикоорієнтованість. Попри національні особливості, програми професійного зростання мають спільні ключові характеристики, що сприяють підвищенню загальної якості освіти та кар'єрним успіхам учителів:

- **Варіативність і гнучкість.** Широкий вибір форматів, тривалості та тематики дозволяє педагогам обирати навчання відповідно до індивідуальних потреб та інтересів, підвищуючи ефективність процесу та залученість.

- **Державна пріоритетність і фінансування.** Обов'язковість або пріоритетність професійного вдосконалення визначена на державному рівні. Переважна більшість програм фінансується на державному рівні, що забезпечує їхню доступність для всіх педагогів.

- **Актуальність тематики та практикоорієнтованість.** Зміст програм зосереджений на новітніх педагогічних методах, цифрових технологіях та впровадженні інклюзивної освіти, сприяючи розвитку необхідних практичних навичок і компетентностей.

- **Міжнародна співпраця та мобільність.** Активне залучення вчителів до міжнародних професійних мереж, обмінних програм, стажувань у європейських школах та проєктах співпраці (Erasmus+).

Ключовим аспектом євроінтеграційної політики в освітній сфері є забезпечення безперервного та якісного професійного розвитку кадрів, що корелює з механізмами залучення й утримання висококваліфікованих фахівців у школі. Аналіз політики ЄС щодо оплати праці освітян (за даними Еврідіка, 2022/2023) чітко засвідчує взаємозв'язок між фінансовим стимулюванням і мотивацією до професійного зростання. Заробітна плата та кар'єрні перспективи є важливими чинниками для залучення висококваліфікованих педагогів. Проте, варто зазначити, що кар'єрний ріст і час, необхідний для досягнення найвищого рівня заробітної плати, значно різняться між країнами (від 12 до 42 років) [24].

Для України особливо актуальним є досвід країн ЄС щодо стимулювання безперервного професійного розвитку через механізм надбавок. У більшості країн ЄС педагоги отримують додаткову фінансову винагороду за додаткові обов'язки. Активна участь у професійному розвитку (оволодіння новими навичками та посилення компетентностей) слугує підставою для додаткового матеріального заохочення. Такий підхід трансформує підвищення кваліфікації з формального обов'язку на фінансово мотивовану інвестицію педагога у власну кар'єру. Запровадження в Україні надбавок за отримання мікрокваліфікацій (за

аналогією із заохоченням за успішне проходження сертифікації) стане додатковим стимулом, сприяючи гармонізації європейських стандартів.

Інтеграція України в Європейський освітній простір (ЄОП) вимагає трансформації національної системи підвищення кваліфікації в гнучкий і безперервний професійний розвиток, що відповідає концепції навчання впродовж життя. Правову основу для цих змін закладено в ключових документах, зокрема в Законах України «Про освіту» (2017) та «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепції Нової української школи (НУШ) (2016), а також постановах МОН щодо сертифікації (2018, 2023) та розвитку педагогів (2020). Ці акти модернізують українську освіту та забезпечують її входження до ЄОП.

Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) підкреслює необхідність вдосконалення галузі, визначаючи безперервний професійний розвиток – через формальну, неформальну та інформальну освіту – як необхідну умову ефективної професійної діяльності. Це повністю відповідає стратегічним орієнтирам ЄС [10]. Крім того, Концепція МОН «План відновлення. Освіта і наука» (2022) наголошує на створенні сучасного ринку освітніх послуг, пропонуючи ваучерну програму, яка посилить гнучкість системи, надаючи педагогам право самостійно обирати постачальника освітніх послуг [16].

Особливе місце в цьому процесі посідає сертифікація педагогічних працівників – ключовий механізм інтеграції в ЄОП у частині незалежного оцінювання та верифікації компетентностей. На відміну від атестації, сертифікація є добровільною і спрямована на виявлення та стимулювання педагогів з високим рівнем майстерності. Правову основу процесу закладено постановами КМУ (2018, зі змінами від 2023, № 170), які розширили коло учасників (включно з вчителями-предметниками) та деталізували етапи. Посилення незалежного оцінювання (через експертів, а не адміністрацію закладу) забезпечує прозорість і об'єктивність, що є ключовим принципом Європейської системи забезпечення якості. Оцінюється не стаж, а здатність до практичного застосування знань, що корелює з Рамкою ключових компетентностей ЄС [21]. Успішне проходження сертифікації фінансово заохочується (надбавка 20%), що мотивує до навчання впродовж життя. Таким чином, оновлений механізм сертифікації є важливим кроком до створення сучасної, компетентнісно орієнтованої та прозорої системи оцінювання кадрів, необхідної для повноцінної інтеграції в ЄОП [8; 11].

В Україні, внаслідок реформування БПР, відбулася диференціація фінансування та вибору: педагог зобов'язаний проходити мінімум 150 годин протягом п'яти років, але, на відміну від централізованого підходу, кошти

йдуть за вчителем. Це стимулює конкуренцію серед постачальників і дозволяє педагогу обирати програми (інклюзія, цифрові технології), що максимально відповідають індивідуальним потребам. Такий підхід посилює автономію вчителя, що є принципом ЄОП [7; 12].

Інтеграція української освіти в ЄОП вимагає не лише адаптації нормативної бази, але й підвищення професійної ролі вчителя. Практичні кроки, що сприяють цьому процесу, включають:

- **Якісний, системний професійний розвиток:** Забезпечення доступу до різноманітних форм БПР, що відповідають європейським стандартам.
- **Міжнародна мобільність і співпраця:** Системне залучення до європейських мереж, стажувань та обмінних програм (Erasmus+).
- **Оцінка та мотивація:** Запровадження системи оцінювання БПР (портфоліо, оцінка колегами), що відповідає стандартам ЄС, та забезпечення вмотивованості вчителя як ключового актора якості освіти.

Ці практики, поєднані з посиленням автономії та фінансовою децентралізацією, спрямовані на підготовку українських педагогів до ефективної реалізації європейських стандартів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. В умовах стрімких глобальних змін професійний розвиток педагога виступає не лише чинником адаптації, а й стратегічним імперативом євроінтеграції. Успіх реформ, включаючи імплементацію стратегічних документів ЄС, критично залежить від здатності педагогів впроваджувати інноваційні, цифрові та інклюзивні підходи, гармонізовані з вимогами ЄОП.

Порівняльний аналіз систем ЄС та України виявив ключові спільності та особливості:

- **Напрямок децентралізації:** Україна успішно перейшла до моделі, де «кошти йдуть за вчителем». Це відповідає принципу автономії та гнучкості програм, характерному для країн ЄС (наприклад, Фінляндія, Данія).
- **Оцінювання якості:** Українська сертифікація є прямим аналогом європейських механізмів незалежного оцінювання компетентностей, що підвищує прозорість кваліфікації.
- **Фінансове посилення:** На відміну від більшості країн ЄС, де активна участь у БПР заохочується надбавками, в Україні ця система, хоча й розвивається завдяки сертифікації, потребує подальшого розширення й вдосконалення.

Порівняння підтверджує, що трансформація БПР в Україні здійснюється у відповідному до європейських стандартів напрямі, проте для поглиблення євроінтеграційних процесів необхідне посилення таких механізмів:

- **Стимулювання та мотивація:** Запровадження надбавок за мікрокваліфікації (за аналогією із заохоченням за сертифікацію) стане додатковим фінансовим стимулом.
- **Кадрова привабливість:** Заробітна плата та чіткі кар'єрні перспективи є вирішальними важелями для залучення та утримання кваліфікованих педагогів. Ефективність євроінтеграційної політики залежить від взаємозв'язку між БПР та фінансовою мотивацією. Ефективне залучення та утримання висококваліфікованих вчителів залежить від конкурентоспроможної заробітної плати та чітких кар'єрних перспектив.
- **Мобільність та співпраця:** Посилення участі в міжнародних програмах (Erasmus+, eTwinning) для обміну досвідом та інтернаціоналізації системи. Міжнародна мобільність вчителів повинна стати суттєвою складовою педагогічної освіти, щоб розширити доступ до якісних, інноваційних підходів до навчання для задоволення потреб учнів.
- **Гнучкість системи:** Реалізація ваучерної програми (запропонованої в Концепції МОН 2022) для надання педагогу права самостійно обирати постачальника освітніх послуг.

Таким чином, удосконалення механізмів фінансування, оцінювання та мотивації вчителя, узгоджене з принципами ЄС, є фундаментальною передумовою підвищення якості освіти та успішної євроінтеграції. Вчитель, який є агентом змін, повинен мати випереджаючий рівень власного професійного розвитку, гармонізований із європейськими стандартами. Професійний розвиток педагога, таким чином, перетворюється зі внутрішньої потреби на стратегічний чинник євроінтеграції.

Перспективним для подальших досліджень вбачаємо розробку та апробацію конкретних моделей фінансового стимулювання педагогів за отримання мікрокваліфікацій, а також вивчення їхнього впливу на якість освітніх послуг та кадрову привабливість професії в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вороніна-Пригодій, Д. Інтеграційні процеси реформування загальної середньої освіти в країнах Європейського Союзу. *Інноваційна професійна освіта*. 2025. № 1(22). С. 92–100. DOI: <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2025.1.22.92-100>.
2. Глушко О., Шпарик О. Європейські орієнтири в шкільній освіті України: аналіз змістового аспекту. *Проблеми сучасного підручника*. 2025. Вип. 34. С. 72–88. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2025-34-72-88>.

3. Даценко Т.О., Головатенко Т. Ю., Виговська О.С. Польський досвід побудови однорічних сертифікатних програм підготовки вчителів. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2024. № 55. С. 16–23. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2024-55-02>.
4. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Каб. Міністрів України від 21.08.2019. № 800 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.09.2025).
5. Європейський дослідницький простір : здобутки і перспективи / О. М. Топузов, О. І. Локшина, А. П. Джурило, О. М. Шпарик ; за заг. ред. О. М. Топузова, О. І. Локшиної ; Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2024. 66 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-759-6-2023-51>.
6. Локшина О. Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 2. С. 6–19. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>.
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи : Концепція. 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
8. Про внесення змін до Положення про сертифікацію педагогічних працівників : Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2023. № 170 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.09.2025).
9. Про затвердження дорожньої карти європейської інтеграції України у сферах освіти і науки до 2027 року : Наказ МОН України від 11.12.2025. № 1501. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-yevropejskoyi-integraciyi-ukrayini-u-sferah-osviti-i-nauki-do-2027-roku> (дата звернення: 09.10.2025).
10. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України від 16.07.2018. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 07.10.2025).
11. Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників : Постанова Каб. Міністрів України від 27.12.2018. № 1190 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.09.2025).
12. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ від 29.08.2024. № 1225. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 08.09.2025).
13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 02.10.2025).
14. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020. № 463-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

15. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (дата звернення: 02.10.2025).

16. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Освіта переможців. 2024. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku> (дата звернення: 09.10.2025).

17. A Strong and Caring Finland. Programme of Prime Minister Petteri Orpo's Government / Finnish Government. 2023. URL: <https://valtioneuvosto.fi/en/governments/government-programme#/5/0> (дата звернення: 09.10.2025).

18. Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2021. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/adult-education-and-training-europe-building-inclusive-pathways-skills-and>

19. Austria. Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education / Eurydice. 2025, 20 July. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/austria/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school> (дата звернення: 09.10.2025).

20. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and training for the digital age. (2020, 30 September, COM/2020/624 final). European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0624>.

21. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance). (2018, 22 May). European Council. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607\(01\)&rid=6](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607(01)&rid=6).

22. Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030) 2021/C 66/01. 2021. *Official Journal*, C 66, 1–21. CELEX: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226(01)).

23. Denmark. Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education / Eurydice. 2024. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/denmark/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school> (дата звернення: 09.10.2025).

24. European Commission: European Education and Culture Executive Agency. Teachers and school heads salaries and allowances in Europe 2022/2023. 2025. Publications Office of the European Union. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/5043036> (дата звернення: 09.10. 2025).
25. Finland. Teachers and education staff. Initial education for teachers working in early childhood and school education / Eurydice. 2024. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/finland/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school-education> (дата звернення: 09.10.2025).
26. Fortbildungsangebot Wintersemester 2025/2026 für AHS Oberstufe / Pädagogische Hochschule Wien. 2025. URL: <https://phwien.ac.at/veranstaltungsvez/inhalt/> (дата звернення: 09.10.2025).
27. France. Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education. / Eurydice. 2024. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/france/continuing-professional-development-teachers-working-early> (дата звернення: 09.10.2025).
28. France's International Strategy on Basic Education for 2024–2028. 2024. Paris : Ministry for Europe and Foreign Affairs. 68 p.
29. Germany. Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education / Eurydice. (2025, 10 April). <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/germany/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school> (дата звернення: 08.10.2025).
30. Mobility and internationalisation / Eurydice. 2025, 4 June. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/austria/mobility-and-internationalisation> (дата звернення: 09.10.2025).
31. OECD. Education Policy Outlook: Denmark. 2020. URL: <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Denmark-2020.pdf> (дата звернення: 09.10.2025).
32. Pädagogische Hochschule Wien. Fortbildungsangebot Wintersemester 2025/2026 für AHS Oberstufe. 2025. URL: <https://phwien.ac.at/veranstaltungsvez/inhalt/> (дата звернення: 23.06.2025).
33. Teachers in Europe: Careers, Development and Well-being : Eurydice report. European Commission. EACEA. Eurydice. Luxembourg : Publications Office of the European Union. 2021. URL: <https://doi.org/10.2797/997402>

Стаття надійшла до редакції 10.10.2025

Oksana GLUSHKO. Professional development of a teacher as a factor of European integration: the experience of school education in EU countries and Ukraine.

Purpose: The study aims to analyse and compare the features of Continuous Professional Development (CPD) for school teachers in European Union countries

and Ukraine. The core objective is to determine the key role of CPD as a driving force in the processes of European integration and to formulate evidence-based recommendations for harmonising the Ukrainian system with European standards and best practices.

Methodology: The research is based on a comparative analysis of national Continuous Professional Development systems, drawing upon key EU strategic documents (e.g., Eurydice reports, Council of the EU resolutions) as well as the national regulatory framework governing teacher professional development in Ukraine.

Results: The study substantiates that, amid rapid global changes, CPD is a key strategic factor for European integration, as the success of educational reforms critically depends on teachers' ability to implement innovative, digital, and inclusive approaches that meet the requirements of the European Education Area (EEA). Analysis of EU systems revealed a shared focus on quality and inclusiveness, characterized by: variability and flexibility of programs, priority state funding, relevance of content, emphasis on practical skills, and encouragement of international cooperation and mobility (Erasmus+, eTwinning). The Ukrainian system has successfully transitioned to a flexible, decentralised model, adopting the "money follows the teacher" principle and using certification for independent competence assessment. However, to retain teaching staff, a significant emphasis on financial motivation and clear career pathways remains crucial.

Conclusion: The successful implementation of European integration and educational reforms is critically dependent on teachers' ability for continuous, flexible professional growth and their readiness to implement modern pedagogical approaches. The article concludes by providing specific recommendations for Ukraine's system improvement, including introducing incentives for micro-qualifications and actively enhancing international mobility and voucher programs.

Keywords: continuous professional development, teacher, European integration, EU countries, teacher training, European Education Area, Ukraine.

REFERENCES

1. Voronina-Prigodij, D. Integracijni procesi reformuvannya zagalnoyi serednoyi osviti v krayinah Yevropejskogo Soyuzu. Innovacijna profesijna osvita. 2025. № 1(22). S. 92–100. DOI: <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2025.1.22.92-100>.
2. Glushko O., Shparik O. Yevropejski oriyentiri v shkilnij osviti Ukrayini: analiz zmistovogo aspektu. Problemi suchasnogo pidruchnika. 2025. Vip. 34. S. 72–88. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2025-34-72-88>.
3. Dacenko T.O., Golovatenko T. Yu., Vigovska O.S. Polskij dosvid pobudovi odnorichnih sertifikatnih program pidgotovki vchiteliv. Naukovi zapiski kafedri

pedagogiki. 2024. № 55. S. 16–23. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2024-55-02>.

4. Deyaki pitannya pidvishennya kvalifikatsiyi pedagogichnih i naukovo-pedagogichnih pracivnikiv : Postanova Kab. Ministriv Ukrayini vid 21.08.2019. № 800 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 07.09.2025).

5. Yevropejskij doslidnickij prostir : zdobutki i perspektivi / O. M. Topuzov, O. I. Lokshina, A. P. Dzhurilo, O. M. Shparik ; za zag. red. O. M. Topuzova, O. I. Lokshinoyi ; In-t pedagogiki NAPN Ukrayini. Kiyiv : Ped. dumka, 2024. 66 s. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-759-6-2023-51>.

6. Lokshina O. Yevropejskij osvitenij prostir yak integracijna perspektiva ukrayinskoyi osviti. Ukrayinskij pedagogichnij zhurnal. 2024. № 2. S. 6–19. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>.

7. Nova ukrayinska shkola. Konceptualni zasadi reformuvannya serednoyi shkoli : Konceptiya. 2016. 40 s. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

8. Pro vnesennya zmin do Polozhennya pro sertifikatsiyu pedagogichnih pracivnikiv : Postanova Kab. Ministriv Ukrayini vid 28.02.2023. № 170 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170-2023-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 07.09.2025).

9. Pro zatverdzhennya dorozhnoyi karti yevropejskoyi integratsiyi Ukrayini u sferah osviti i nauki do 2027 roku : Nakaz MON Ukrayini vid 11.12.2025. № 1501. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-yevropejskoyi-integratsiyi-ukrayini-u-sferah-osviti-i-nauki-do-2027-roku> (data zvernennya: 09.10.2025).

10. Pro zatverdzhennya Konceptiyi rozvitku pedagogichnoyi osviti : Nakaz MON Ukrayini vid 16.07.2018. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (data zvernennya: 07.10.2025).

11. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro sertifikatsiyu pedagogichnih pracivnikiv : Postanova Kab. Ministriv Ukrayini vid 27.12.2018. № 1190 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 07.09.2025).

12. Pro zatverdzhennya profesijnogo standartu «Vchitel zakladu zagalnoyi serednoyi osviti» : Nakaz vid 29.08.2024. № 1225. Ministerstvo osviti i nauki Ukrayini. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchitel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (data zvernennya: 08.09.2025).

13. Pro osvitu : Zakon Ukrayini vid 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennya: 02.10.2025).

14. Pro povnu zagalnu serednyu osvitu : Zakon Ukrayini vid 16.01.2020. № 463-IX. Verhovna Rada Ukrayini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

15. Pro ratifikatsiyu Ugodi pro asociatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storoni, ta Yevropejskim Soyuzom, Yevropejskim spivtovaristvom z atomnoyi energiyi i

yihnimi derzhavami-chlenami, z inshoyi storoni : Zakon Ukrayini vid 16.09.2014. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (data zvernennya: 02.10.2025).

16. Strategichnij plan diyalnosti Ministerstva osviti i nauki Ukrayini do 2027 roku. Osvita peremozhciv. 2024. Ministerstvo osviti i nauki Ukrayini. URL: <https://mon.gov.ua/strategichnij-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku> (data zvernennya: 09.10.2025).

17. Finnish Government. (2023). A strong and caring Finland: Programme of Prime Minister Petteri Orpo's government. <https://valtioneuvosto.fi/en/governments/government-programme#/5/0>

18. Eurydice. (2021). *Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/adult-education-and-training-europe-building-inclusive-pathways-skills-and>

19. Eurydice. (2025, July 20). *Austria: Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/austria/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school>

20. European Commission. (2020, September 30). *Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and training for the digital age* (COM/2020/624 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0624>

21. European Council. (2018, May 22). *Council recommendation on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance)*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607\(01\)&rid=6](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607(01)&rid=6)

22. European Council. (2021). Council resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030) (2021/C 66/01). *Official Journal*, C 66, 1–21. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226(01))

23. Eurydice. (2024). *Denmark: Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/denmark/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school>

24. European Commission, European Education and Culture Executive Agency. (2025). *Teachers and school heads' salaries and allowances in Europe 2022/2023*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/5043036>

25. Eurydice. (2024). *Finland: Teachers and education staff. Initial education for teachers working in early childhood and school education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/finland/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school-education>

26. Pädagogische Hochschule Wien. (2025). *Fortbildungsangebot Wintersemester 2025/2026 für AHS Oberstufe*. <https://phwien.ac.at/veranstaltungsvez/inhalt/>

27. Eurydice. (2024). *France: Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/france/continuing-professional-development-teachers-working-early>
28. Ministry for Europe and Foreign Affairs. (2024). *France's international strategy on basic education for 2024–2028*. Paris, France.
29. Eurydice. (2025, April 10). *Germany: Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers working in early childhood and school education*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/germany/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school>
30. Eurydice. (2025, June 4). *Mobility and internationalisation*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/austria/mobility-and-internationalisation>
31. OECD. (2020). *Education policy outlook: Denmark*. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Denmark-2020.pdf>
32. Pädagogische Hochschule Wien. (2025). *Fortbildungsangebot Wintersemester 2025/2026 für AHS Oberstufe*. <https://phwien.ac.at/veranstaltungsvez/inhalt/>
33. European Commission, EACEA, & Eurydice. (2021). *Teachers in Europe: Careers, development and well-being (Eurydice report)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2797/997402>